

Naschrift op: Evolutie en innovatiebeleid

Een deel van de kritiek van Van der Wenden en Klomp en van Jacobs en Sniijders in ESB 4543 is gericht op het feit dat relevante zaken weggelaten worden: “onvolledig” en “weinig genuanceerd” (Van der Wenden en Klomp) en “kort door de bocht” (Jacobs en Sniijders). Dat kan moeilijk anders in een ESB-stuk van nog geen twee volle pagina's, terwijl het onderwerp complex is. Het artikel concentreert zich op enkele kernpunten van kritiek op het huidige beleid. Voor de meer gedetailleerde en genuanceerde analyse kan verwezen worden naar het WRR-rapport (WRR 2008) en de achterliggende Verkenning (Nootboom en Stam 2008). Het ESB-artikel gaat, zoals Van der Wenden en Klomp aangeven, niet in op de vele generieke regelingen waarmee in het WRR-rapport wordt ingestemd. Hier volgt een reactie op enkele specifieke punten.

Volgens Van der Wenden en Klomp is het niet waar dat “het innovatiebeleid gericht is op multinationals”: er gaat immers veel geld naar het mkb. Wij (zie ook de bijdragen in Nootboom en Stam, 2008) beweren iets anders: de keuze van sleutelgebieden en de invulling, uitvoering en evaluatie van programma's worden sterk beïnvloed door gevestigde, veelal grote partijen, waardoor allerlei lobbyeffecten optreden (Jacobs en Sniijders) waar kleine en nieuwe uitdagers geen invloed op hebben, en die voor hen obstakels opleveren. Dat geldt vooral als men uitgaat van *backing winners*, dat wil zeggen bestaande successen. Ook de technologische topinstituten hebben, met enkele uitzonderingen zoals Wetsus, drempels voor deelname door kleinere bedrijven. Het feit dat er veel geld gaat naar het mkb geeft wel aan dat er goede intenties zijn, maar dat wil niet zeggen dat die ook effectief zijn in het slechten van barrières. Het feit dat slechts veertig procent van de deelnemende bedrijven in de innovatieprogramma's grote bedrijven zijn, is nog geen bewijs dat de innovatieprogramma's optimale openheid bieden voor uitdagers van de gevestigde orde. Zo'n 99 procent van het bedrijfsleven bestaat uit mkb, het argument van marktfalen is relevanter voor kleine bedrijven waarvoor het toe-eigenen van de winsten van innovaties moeilijker is dan voor grote bedrijven, en verder is de toegevoegde waarde van innovatiebeleid groter voor kleine bedrijven dan voor grote bedrijven (Lokshin en Mohnen 2007).

Van der Wenden en Klomp zeggen dat er geen onnodige beperkingen zijn in innovatieprogramma's, zodat de noodzakelijke ruimte gegeven wordt aan verassing en verandering van richting, en van wat wel legitiem falen wordt genoemd. De ervaringen

wijzen erop dat die obstakels er wel zijn. Misschien zou het gehele instrumentarium hier een keer op doorgelicht moeten worden. Opvallend is wel dat bij de overhandiging van het WRR-rapport aan de minister van Economische Zaken, in april, haar eerste reactie was dat zij niet zag hoe zij tegenover het parlement een dergelijke ruimte zou kunnen verantwoorden. Dat suggereert dat die ruimte er inderdaad niet is.

Jacobs en Sniijders zijn het niet eens met de kritiek op focus en *backing winners*. Wat focus betreft vragen wij om een afweging tussen enerzijds mogelijke positieve schaafeffecten, die zich minder vaak voordoen dan dikwijls wordt verondersteld, en anderzijds mogelijke negatieve effecten van verlies van diversiteit en rivaliteit. Jacobs en Sniijders vinden *backing winners* goed om de reden dat “bewezen concurrentievoordeel zich niet snel wijzigt”. Dat het succes van landen en regio's voortbouwt op vaardigheden en instituties uit het verleden wordt ook onderkend (WRR, 2008 en diverse bijdragen in Nootboom en Stam, 2008). Dit is echter geen rechtvaardiging voor *backing winners* in innovatiebeleid. Als innovatiebeleid alleen meerwaarde heeft wanneer het leidt tot innovaties die anders niet tot stand komen (Van der Wende en Klomp), kan men zich afvragen wat de toegevoegde waarde is van het steunen van reeds succesvolle sectoren. Wij pleitten ervoor om eerst duidelijk te maken wat de obstakels zijn voor het realiseren van gebleken potentieel. Jacobs en Sniijders vinden dat “dit allemaal wel erg kort door de bocht” is, maar geven geen antwoord op genoemde punten. We menen voorts dat obstakels voor het realiseren van innovatief potentieel zich ook buiten sleutelgebieden bevinden en daar de aandacht vragen. Geef prioriteit aan het oplossen van maatschappelijke problemen waar het bedrijfsleven niet zelf tot actie komt. Dit krijgt gelukkig ook een hogere prioriteit middels het interdepartementale innovatieprogramma Nederland Ondernemend Innovatieland.

Het ESB-artikel is (noodzakelijk) kort en daardoor onvolledig en weinig genuanceerd. Laat het debat zich voortzetten op basis van het meer uitgebreide WRR-rapport en de achterliggende Verkenning.

LITERATUUR

WRR (2008) *Innovatie vernieuwd. Opening in viervoud*.

Amsterdam: Amsterdam University Press.

Nootboom, B. en E. Stam (2008) *Micro-foundations for innovation policy*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Lokshin, B. en P. Mohnen (2007) *Measuring the effectiveness of R&D tax credits in the Netherlands*. UNU-MERIT Werkdocument 2007-025.

BART NOOTEBOOM
EN ERIK STAM

Hoogleraar Innovatiebeleid
aan de Universiteit Tilburg
en hoofddocent aan de Uni-
versiteit Utrecht

De redactie behoudt zich het recht voor inzending voor de rubriek 'reactie' te wijzigen, in te korten, aan te passen of te redigeren ten behoeve van de leesbaarheid en argumentatie.